

Цей проект фінансується
Європейським Союзом

"ЄС для підсилення державних фінансових систем
місцевих урядів"

Сервісний контракт № ENPI/2017/390-850

Україна

Технічний додаток 01

Огляд зарубіжного досвіду щодо

середньострокового бюджетного

планування

Компонент 1 «Удосконалення процесу бюджетування та обліку в органах місцевого самоврядування»

Підкомпонент 1.1 «Модернізація системи планування і виконання місцевих бюджетів»

Активність 1.1.1: Підтримка Міністерства фінансів у розробленні методичних рекомендацій для місцевих органів влади щодо середньострокового бюджетного планування та стандартних форм документів для різних рівнів (об'єднань територіальних громад (ОТГ), міст, районів, областей)

Дата: травень 2019 року

Зміст

1. Резюме.....	Ошибка! Закладка не определена.
2. Основні результати та рекомендації.....	3
3. Висновки.....	10

1. Резюме

Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р, та Планом заходів з її реалізації, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 415-р, передбачено запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу.

З урахуванням зазначеного в рамках виконання завдання 1.1.1 «Підтримка Міністерства фінансів у розробленні методичних рекомендацій для місцевих органів влади щодо середньострокового бюджетного планування та стандартних форм документів для різних рівнів (об'єднань територіальних громад, міст, районів, областей)» передбачено підготовку методичних рекомендацій зі складання місцевих бюджетів на середньострокову перспективу та типової форми прогнозу місцевого бюджету на середньостроковий період.

З метою розробки необхідних методологічних та інструктивних матеріалів для використання при плануванні місцевих бюджетів на середньострокову перспективу в Україні з урахуванням кращих міжнародних практик у даній сфері досліджено досвід Польщі, Словаччини, Південно-Африканської Республіки та Франції щодо запровадження інструментів середньострокового бюджетного планування.

У світовій практиці середньострокове планування бюджету передбачає розробку показників на 3-5 років, які щороку переглядаються та приводяться у відповідність із напрямками (пріоритетами) бюджетної політики, які можуть змінюватися з року в рік. Такі напрями відображаються у стратегічному документі, який щороку готується та схвалюється урядом.

У спрощеному вигляді модель середньострокового бюджетного планування включає такі складові:

- макроекономічний прогноз (оцінка показників макроекономічного розвитку, зокрема ВВП, рівня інфляції, зайнятості, безробіття);
- прогноз надходжень до бюджету на середньостроковий період (визначення доходів для всього сектору державного управління, розпорядників коштів на підставі показників податкових надходжень, неподаткових доходів, грантів та трансфертів);
- прогноз фіскальної політики на середньострокову перспективу (відображає загальну структуру доходів і видатків із запланованим показником дефіциту бюджету для сектору загального державного управління, показники державного/місцевого боргу, містить оцінку потенційних ризиків);
- прогноз витрат бюджету на середньостроковий період (деталізація прогнозних показників витрат у розрізі бюджетних програм та кодів бюджетної класифікації, розпорядників коштів).

Зарубіжний досвід у сфері середньострокового бюджетного планування враховано при підготовці алгоритму дій з розробки методичних рекомендацій і типової форми прогнозу місцевого бюджету, який разом із узагальненою довідкою щодо вивчення такого досвіду надіслано Міністерству фінансів України листом Проекту від 28.03.2019 № 117/011.

2. Основні результати та рекомендації

ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ (ПОЛЬЩА, СЛОВАЧЧИНА, ПАР, ФРАНЦІЯ)

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

Функції та сфера відповідальності Кабінету Міністрів (КМ), Міністерства фінансів (МФ) та галузевих міністерств

КМ – визначення пріоритетів видаткової політики, стель видатків для сектору державного управління, виходячи з наявного ресурсу та відповідно до Програми стабілізації видатків (Stabilizing Expenditure Rule).

МФ – розробка засад бюджетної політики, забезпечення бюджетного процесу, координація діяльності щодо забезпечення стабільності державних фінансів та ефективності використання бюджетних коштів; підготовка прогнозів витрат місцевого самоврядування і спеціалізованих фондів, таких як Національний дорожній фонд і Національний фонд охорони здоров'я (Департамент макроекономічної політики МФ).

Галузеві міністерства – реалізація видаткової політики у відповідних сферах в межах затверджених стель видатків; ефективна реалізація пріоритетів та завдань Уряду у відповідних сферах.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ БЮДЖЕТНИМ ПРОЦЕСОМ ТА ПРОГНОЗУВАННЯМ

❖ **відсутність координації щодо внутрішньої підпорядкованості різних структурних підрозділів** (існує необхідність у розробці ефективного механізму забезпечення взаємодії між різними підрозділами Міністерства фінансів, обміну між ними інформацією та координації внутрішніх процесів прийняття рішень з питань фіскальної політики та бюджетного планування);

❖ **відсутній чіткий взаємозв'язок між багаторічним фінансовим плануванням та річним бюджетом** (розробка макроекономічних та фінансових прогнозів на багаторічну перспективу в основному здійснюється без прив'язки до процесу розробки бюджету);

❖ **щорічний бюджетний процес – суттєво фрагментований**. Для досягнення повноцінного середньострокового фіскального впливу по відношенню до існуючих та запланованих ініціатив в частині зміни бюджетної політики, а також підвищення рівня її прогнозованості важливо, щоб усі ключові рішення щодо видатків бюджету здійснювалися в рамках бюджетного процесу (в Польщі позабюджетними є наступні операції: фінансування програм ЄС, операції по фондах соціального страхування, трансферти місцевим органам влади – такі операції регулюються окремими законами);

❖ **ІТ система** без можливості підтримки одночасно двох форматів бюджетування (лінійного та програмного) та планування показників бюджету на середньострокову перспективу;

❖ **недостатня інституційна спроможність** (у тому числі галузевих міністерств – в частині підвищення їх відповідальності та підзвітності за забезпечення узгодженості між бюджетною політикою та планами діяльності міністерств з одночасним недостатнім рівнем кваліфікаційних здібностей щодо формування завдань та цілей галузевих політик, оцінки витрат та управління бюджетними коштами).

ПІДГОТОВКА БЮДЖЕТУ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Механізми планування показників бюджету на середньострокову перспективу:

- *механізми визначення прогнозних обсягів доходів* на середньострокову перспективу (прогнозування здійснюється на підставі інформації, отриманої від різних структурних підрозділів Мінфіну та інших відомств, із застосуванням технік для прогнозування та спеціальних статистичних методів для визначення темпів зростання доходів у розрізі їх статей);

- *механізми визначення та дотримання бюджетних зобов'язань* на середньострокову перспективу (запровадження обмежень (стель) по відношенню до майбутніх видатків – покликані сприяти тому, щоб суб'єкти прийняття рішень дотримувалися цільових показників доходів та видатків, які визначені на середньострокову перспективу);

- *механізми пріоритетизації видатків* на багаторічну перспективу (інструменти пріоритетизації – Коаліційна угода, яка приймається на початку каденції нового уряду; розробка узгоджених векторів реалізації політики або змін до неї, які визначаються до початку бюджетних дебатів; практика періодичного огляду видатків);

- *механізми контролю за виконанням показників бюджету* протягом середньострокового періоду здійснюється в цілях: перегляду/оновлення середньострокового прогнозу видатків, що дозволяє органам влади володіти поточною ситуацією щодо фінансової позиції; забезпечення достатнього резерву коштів для врахування витрат на непередбачувані заходи без необхідності

перегляду пріоритетів використання бюджетних коштів; оцінки готовності/спроможності міністерств та відомств на взяття бюджетних зобов'язань на середньострокову перспективу;

- механізми відповідальності учасників бюджетного процесу (органи влади, міністерства, розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за будь-яке суттєве необґрунтоване відхилення фактичних показників від багаторічних планових показників).

Польща

Базова методологія для підготовки прогнозних показників видатків включає **8 ключових кроків**:

1. Аналіз поточного рівня базових витрат, їх розподілу між напрямками/сферами витрат у розрізі розпорядників коштів (потребує інформації щодо особливостей діяльності розпорядника, специфіки його видатків, забезпечення взаємозв'язку з ключовими результативними показниками).

2. Визначення поточного рівня надання послуг або базового рівня витрат без змін у політиці (наприклад, поточний рівень надання послуг загальної середньої освіти може бути визначений як поточна вартість таких послуг незалежно від змін у чисельності дітей шкільного віку).

3. Визначення основних сфер витрат головних розпорядників у розрізі кодів економічної класифікації видатків, таких як заробітна плата і нарахування, товари та послуги, трансферти тощо. На даному етапі може бути доцільним розподіл видатків за деталізованими кодами (наприклад, в освіті видатки на товари і послуги передбачають закупівлю підручників, продуктів харчування та оплату комунальних послуг).

4. Визначення будь-яких разових витрат, що мають бути виключені для цілей коригування базового рівня витрат (наприклад, недоцільно при прогнозуванні враховувати видатки на оновлення комп'ютерної техніки, на вибори і перепис населення, які мали місце в поточному чи попередніх періодах, однак не очікуються в наступному році).

5. Визначення вартісних параметрів (зміна умов оплати праці, інфляція, ціни на специфічні товари та послуги, такі як паливо, комунальні послуги), які вплинуть на обсяг видатків.

6. Оцінка кількісних параметрів, які впливають на обсяг і, відповідно, вартість виконання робіт, надання послуг в середньостроковій перспективі (демографічні зміни обумовлюють зміни в кількості отримувачів відповідних послуг, макроекономічні чинники, такі як зростання рівня безробіття, що призводить до зростання відповідних соціальних виплат та допомог) – такі параметри повинні бути узгоджені з макроекономічними та демографічними прогнозами.

7. Застосування вартісних та кількісних параметрів до базових витрат.

8. Узагальнення дизагрегованих показників та визначення прогнозних показників у розрізі розпорядників коштів і по бюджету в цілому.

9. Перевірка та коригування прогнозних показників за результатами актуалізації вихідної інформації, вдосконалення моделей оцінок. При цьому необхідно:

- з'ясувати, що відбувається з компонентами, чи має місце суттєвий перерозподіл коштів між капітальними та поточними витратами, яке загальне зростання заробітної плати, чи узгоджуються такі процеси та явища з політикою уряду, як змінюються ключові статті витрат;

- порівняти прогнозні показники з показниками бюджетних запитів розпорядників коштів за минулі роки (який середній щорічний приріст показників був врахований у запитах, наскільки обґрунтованими та реалістичними були такі показники, чи передбачалися протягом року додаткові кошти на забезпечення потреби розпорядника);

- порівняти та проаналізувати планові і фактичні показники витрат за попередні періоди.

Прогнозування показників для окремих груп/категорій видатків:

- соціальне страхування: прогнозований дефіцит фонду соціального страхування, що базується на ретельно підготовлених прогнозах Інституту соціального забезпечення, що узгоджуються з макроекономічними та демографічними прогнозами Мінфіну;

- трансферти і субвенції органам місцевого самоврядування: обсяги трансфертів визначаються на підставі формули розподілу доходів, відповідно до якої місцеві органи влади отримують відсоток від податку з доходів фізичних осіб і податку на прибуток підприємств;

- витрати на соціальну допомогу: прогноуються на основі цільових показників населення та індексу споживчих цін/заробітної плати;
- національна оборона: обсяг витрат визначається або в залежності від поточної ситуації та політичного рішення (у розмірі 2 % ВВП), або з урахуванням оцінки витрат за принципом «знизу-вгору», тобто відповідно потреби, визначеної установами військового профілю (для забезпечення узгодженості такої потреби з цільовим показником на рівні 2 відсотків ВВП);
- обслуговування боргу: визначається безпосередньо Департаментом державного боргу;
- інші витрати: повинні бути або виключені з базового рівня витрат, або враховуватися в прогнозі як частка від ВВП (в залежності від характеру витрат).

Словаччина

Підґрунття (припущення) для розробки бюджету на середньостроковий період:

А. **Макроекономічний прогноз:** оцінка показників макроекономічного розвитку, зокрема ВВП, рівня інфляції, зайнятості, безробіття.

В. **Прогноз надходжень** до бюджету на середньостроковий період: визначення доходів для всього сектору державного управління, його підсекторів та окремих розпорядників коштів на підставі показників податкових надходжень, неподаткових доходів, грантів та трансфертів.

С. **Засади фіскальної політики** на середньострокову перспективу: відображає загальну структуру доходів і видатків із запланованим показником дефіциту бюджету для сектору загального державного управління.

На цьому етапі здійснюється: 1) формулювання середньострокових цілей щодо видаткової частини відповідно до очікуваних доходів та дефіциту бюджету; 2) деталізація видатків виходячи з існуючих та запланованих напрямів діяльності уряду.

Середньострокові цільові показники в частині видаткової політики – загальний обсяг видатків, дефіцит, борг, витрати на обслуговування боргу, визначення та кількісна оцінка потенційних ризиків.

Д. **Прогноз витрат** бюджету на середньостроковий період: представлення більш детальних прогнозів витрат у розрізі бюджетних програм та кодів бюджетної класифікації, а також розпорядників коштів.

Процес розробки бюджету на середньостроковий період можна розділити на **два основні етапи**.

Перший етап: підготовка проекту основних засад бюджету на 3-річний період та подання його до уряду – до кінця березня поточного року:

1. Інститут фінансової політики (ІФП) – структурний підрозділ Мінфіну з питань макроекономічного та фіскального прогнозування – відповідальний за розробку макроекономічних прогнозів та прогнозування податкових надходжень, а також за визначення граничного обсягу дефіциту та стель агрегованих видатків бюджету з урахуванням поточного рівня економічного розвитку та цілей політики.

Під час прогнозування показників надходжень ІФП отримує інформацію від інших структурних підрозділів Мінфіну: Департамент з питань бюджетної політики Мінфіну надає інформацію про неподаткові надходження; Департамент з питань ЄС опрацьовує дані щодо обсягу внесків Словаччини до загального фонду Європейського Співтовариства (так звані власні ресурси ЄС), обсягу надходжень з бюджету ЄС та обсягу співфінансування; Департамент звітності у державному секторі та Агентство з управління боргом та ліквідністю готують інформацію про грошові кошти та нараховані відсотки, державні гарантії, державний борг, а також очікувані операції з державними фінансовими активами.

2. На основі отриманих даних ІФП визначає ліміти (стелі) загальних витрат сектору загального державного управління для кожного року середньострокового періоду (показник верхньої межі сукупних видатків сектору державного управління визначається виходячи з показника очікуваних надходжень та максимального запланованого розміру дефіциту бюджету).

3. Паралельно з цим формується урядовий програмний документ, в якому визначаються пріоритетні напрями реформ та діяльності уряду на багаторічну перспективу, відповідно до яких розраховується загальний обсяг видатків бюджету.

4. Пропозиції (огляд) щодо середньострокового бюджету готується Мінфіном (Департаментом з питань бюджетної політики) у співпраці з іншими учасниками бюджетного процесу – в період з **15 лютого до кінця березня** для подання до уряду.

5. Уряд схвалює ліміти (стелі) видатків та їх розподіл за пріоритетними напрямками використання коштів.

Другий етап: після схвалення проекту урядом Міністерство фінансів розпочинає роботу на середньостроковим бюджетом у співпраці з іншими органами влади та міністерствами, які надають Мінфіну відповідні пропозиції для узагальнення. При цьому ключові кроки підготовки проекту бюджету наступні:

1. Після схвалення урядом попереднього проекту бюджету – як правило, до **кінця квітня** поточного року – Департамент з питань бюджетної політики (Мінфін) надсилає затверджені ліміти (стелі) видатків до окремих розпорядників коштів.

2. Розпорядники коштів (міністерства, відомства, інші учасники бюджетного процесу) самостійно визначають структуру бюджетних програм та здійснюють розподіл ресурсу в розрізі складових бюджету, бюджетних програм та кодів бюджетної класифікації з урахуванням вимог, визначених в інструктивному листі (рекомендаціях) Мінфіну, та відповідно до пріоритетів їх діяльності, які визначаються в залежності від специфіки бюджетних програм. За економічною класифікацією визначаються обмеження щодо видатків на оплату праці (розмір, що не може бути перевищений) та капітальних видатків (які не можуть бути перерозподілені на користь поточних видатків). Також ліміти встановлюються у розрізі кодів класифікації доходів (кошти ЄС та обсяги співфінансування не можуть бути перерозподілені на інші напрями видатків).

3. Найбільш прогресивні галузеві міністерства розробляють базові сценарії витрат з оцінкою впливу реалізації бюджетних програм у наступних бюджетних періодах, тоді як інші продовжують демонструвати постійно зростаючі обсяги фінансування.

Базові показники не обов'язково повинні співпадати з стелями видатків. Однак, такі показники враховують зміни в факторах, які впливають на обсяг фінансування (наприклад, кількість товарів/робіт/послуг, ціни, навантаження) та коригуються у випадку наявності «точкових» ефектів (таких як, наявність бюджетних програм, які планується завершити до кінця наступного бюджетного періоду) та запровадження нових заходів політики. Існуюче програмне забезпечення не дозволяє здійснювати описані вище процеси в автоматизованому режимі – робочі процеси дозволяють лише розподіляти граничні показники видатків.

4. *Оцінка фіскального впливу (ОФВ)* для нових напрямів політики є одним із обов'язкових документів, який готується перед поданням відповідних матеріалів до Кабінету Міністрів.

5. У разі зміни вихідної інформації (зміни макроекономічних показників, показників надходжень, напрямів видаткової політики органів влади, перегляду оцінок ЄС за результатами щорічних зборів так званого Консультативного комітету у квітні) Інститут фінансової політики переглядає відповідні показники і до **15 липня** готує оновлений варіант макроекономічного прогнозу, включаючи ліміти (стелі) загальних державних витрат на кожен рік такого періоду.

6. Мінфін (Департамент з питань бюджетної політики), враховуючи зміни в показниках, які описано вище, готує оновлений проект бюджету на середньостроковий період та подає його до уряду до **15 серпня** поточного року.

7. Після схвалення проекту бюджету урядом (**до 30 вересня**) Мінфін (Департамент з питань бюджетної політики) спільно з іншими розпорядниками коштів доопрацьовує його з урахуванням пропозицій та змін за результатами розгляду проекту в урядових комітетах.

8. Доопрацьований проект бюджету на плановий бюджетний період та наступні за плановим 2 роки подається урядом до Парламенту до **15 жовтня** поточного року.

Південно-Африканська Республіка

Основні кроки планування/прогнозування бюджету:

1. Департамент з питань управління та бюджету Мінфіну готує та направляє головним розпорядникам коштів **Меморандум**, в якому деталізуються **особливості бюджетного процесу** на

плановий бюджетний період (1 рік) та зазначаються граничні показники, цілі політики, стратегічні ініціативи. На підставі інформації, зазначеної в Меморандумі, ГРК розробляють власні базові показники, які у подальшому представляють керівництву та фахівцям ДУБ.

2. Департамент з питань управління та бюджету спільно з Департаментом фінансів забезпечує розробку **прогнозу доходів та видатків на 4 роки**, наступних за плановим. Разом з показниками планового бюджетного періоду такі показники формують 5-річний фінансовий прогноз, який відображається в бюджетних документах. П'ятирічний прогноз дозволяє ідентифікувати тенденції в змінах доходів та видатків, які можуть мати короткостроковий або довгостроковий вплив на діяльність громади, та використовується при розробці довгострокових стратегій розвитку та запровадженні інструментів реалізації політики, які можуть мати фінансовий вплив.

3. **Прогноз доходів.** Департамент фінансів застосовує численні техніки та джерела інформації для розробки прогнозу доходів. Звітні фінансові показники попередніх періодів застосовуються при прогнозуванні темпів приросту основних податкових та неподаткових надходжень. Місячна та річна фінансова звітність про виконання доходів бюджету, яка архівується та обновлюється на спеціальних ІТ ресурсах громади, аналізується із застосуванням спеціальних статистичних методів для визначення темпів зростання доходів у розрізі їх статей.

4. **Прогноз видатків.** Основні кроки прогнозування видатків:

- Департамент з питань управління і бюджету вносить відповідну інформацію про видатки до програмного забезпечення, яке використовується в бюджетному процесі (така інформація ґрунтується на так званих завчасно відомих видатках – ті, які задекларовані відповідними документами, контрактами (надання послуг, обслуговування боргу, пенсійні виплати) або які можливо передбачити або спрогнозувати (пов'язані зі зміною рівня зайнятості, оплати праці тощо));

- Департамент з питань управління та бюджету розробляє прогнози, які враховують показники видатків попереднього періоду, темпи їх зростання у наступних періодах, стратегічні цілі, ініціативи розвитку;

- ГРК представляють власні потреби/запити, які не знайшли відображення в прогнозних показниках і стосуються, як правило, необхідності передбачення додаткових (до прогнозних) витрат на обладнання, програмне забезпечення, оплату праці (такі потреби аргументуються з боку ГРК як першочергові умови, необхідні для досягнення цілей або розширення сфери надання послуг);

- Департамент з питань управління та бюджету вивчає запити ГРК на предмет їх відповідності стратегічним цілям розвитку громади і у разі підтвердження такої відповідності враховує їх у прогнозі.

5. **Типова форма прогнозу** бюджету включає наступні основні складові:

- Баланс доходів та видатків бюджету;
- Обсяги фінансування у розрізі відомств (розпорядників коштів);
- Розподіл доходів за групами (видами) надходжень;
- Розподіл видатків за функціональними, економічними, відомчими категоріями.

Франція

Закон про бюджет на плановий бюджетний період (1 рік) розробляється окремо, але обов'язково на базі середньострокового бюджету (закон про програмування). У законі про бюджет видатки, визначені у законі про програмування, деталізуються до рівня бюджетних програм, загальний обсяг видатків за кожною функцією залишається при цьому незмінним.

Середньострокове бюджетне програмування стосується лише затвердження лімітів видатків у розрізі функцій по державному бюджету і не здійснюється для місцевих бюджетів та позабюджетних соціальних фондів, оскільки вони є незалежними від центрального уряду. Водночас, закон про середньострокове бюджетне програмування містить цілі щодо рівнів дефіциту та боргу не лише державного бюджету, але й сектору загальнодержавного управління, включаючи державний бюджет, місцеві бюджети, позабюджетні соціальні фонди.

Прогнозування макроекономічних показників. Макроекономічне прогнозування передбачає розробку реалістичного макроекономічного сценарію, на основі якого розробляються основні

фінансові документи країни – закон про бюджет, закон про програмування державних фінансів, закон про фінансування соціального захисту. При цьому, для розроблення макроекономічних прогнозів на коротко- (до року) та середньострокову (понад рік) перспективу використовуються різні підходи: короткострокове програмування здійснюється на основі припущень зміни окремих складових сукупного попиту – споживання, інвестиції, експорт та імпорт, тоді як середньострокове – на основі наближення фактичних темпів економічного зростання до потенційних, що вимагає окремих розрахунків темпів зростання валового внутрішнього продукту у середньо- та довгостроковій перспективі на основі динаміки факторів виробництва.

ЗАХОДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СБП

1. Запровадження СБП на усіх рівнях бюджетної системи.
2. Період планування – принаймні три бюджетні роки: плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди.
3. Функціонування єдиного органу (структурного підрозділу), підпорядкованого Міністерству фінансів, що діє під керівництвом Міністра або його заступників (до сфери впливу яких належать питання розробки бюджету та формування видаткової політики) – для забезпечення координації розробки багаторічного фінансового прогнозу та щорічного бюджету.
4. Розробка методичних рекомендацій, які регламентуватимуть функції та сфери відповідальності різних структурних підрозділів МФ та інших органів влади і учасників бюджетного процесу з питань:
 - багаторічного та річного планування;
 - реалізації заходів бюджетної реформи (такі рекомендації повинні бути розроблені та затверджені керівництвом МФ).
5. Удосконалення Бюджетної класифікації для забезпечення зрозумілої та прозорої фінансової інформації про напрями використання бюджетних коштів (за галузевою, відомчою, економічною ознакою).
6. Дотримання цільових показників (стель):
 - запровадження обмежень стосовно кількості внесення змін до показників бюджету протягом року;
 - показники надходжень та витрат бюджету для планового (*першого*) року є обов'язковими для дотримання, тоді як аналогічні показники для наступних за плановим (*другого та третього*) років можуть бути індикативними, тобто підлягати коригуванню у наступному бюджетному періоді (за умови надання обґрунтувань);
 - врахування факторів соціально-економічного розвитку потребує приділення особливої уваги видаткам, динаміка яких залежить від демографічних змін (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, пенсійне забезпечення).

3. Висновки

Запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу є інструментом підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування, забезпечення послідовності, передбачуваності бюджетної політики та взаємозв'язку річного та середньострокового планування бюджету.

Реалізація зазначеного на практиці, в тому числі на місцевому рівні, потребує розробки відповідного методологічного забезпечення для планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу із урахуванням кращого зарубіжного досвіду у відповідній сфері.

Цей додаток містить узагальнену інформацію щодо ключових засад, особливостей та інструментів планування показників бюджету на середньострокову перспективу в Польщі, Словаччині, ПАР та Франції, що дозволить врахувати досвід та напрацювання вказаних країн при підготовці відповідних рекомендацій щодо запровадження середньострокового планування в бюджетний процес

в Україні.